

Fizikai kémia és gyakorlati alkalmazások (TKME4401)

A tantárgyfelelős neve: dr.Gáspár Vilmos

A tárgy oktatói: dr. Ósz Katalin

Óraszám/hét: 2 óra előadás + 1 óra szeminárium

Kreditszám: 3

A tantárgy felvételének előzetes követelménye:

Mintatanterv alapján: <http://tk.unideb.hu/oldal/kovetelmenyek/97>

Tantárgyteljesítési követelmény:

a.) a tanórákon való részvétel követelményei és a távolmaradás pótlásának lehetősége: A szemináriumokon a részvétel kötelező. Megfelelően indokolt hiányzás két alkalommal lehetséges.

b.) a félévközi ellenőrzések száma, témaköre, időpontja, pótlás és javítás lehetősége: ---

c.) a teljesítésértékelés (számonkérés) módja: A félév utolsó hetében lehetőség van egy jegymegajánló ZH írására. Ha ez nem sikerül, szóbeli vagy írásbeli vizsgázni lehet a kiadott tételsor alapján.

A tárgy tematikája: (a kurzus heti bontásbeli tematikája)

1. Klasszikus és racionális termodinamika

A termodinamika első főtétele, belső energia, entalpia, hőkapacitás, a második főtétel, entrópia, szabadenergia, szabadentalpia, a harmadik főtétel, fontos deriváltak, parciális moláris mennyiségek, kémiai potenciál, a klasszikus termodinamika kritikája, racionális termodinamika alapjai.

2. Irreverzibilis folyamatok termodinamikája: fogalmak

A nemfolytonos rendszer, entrópiaprodukció, áramok és erők a transzportfolyamatoknál, az Onsager-féle reciprocitási relációk, Seebeck-hatás és Peltier-hatás, az Onsager-elmélet kritikája, minimális entrópia-produkció elve, általános evolúciós kritérium.

3. Irreverzibilis folyamatok termodinamikája: alkalmazás

Hőátadás izolált rendszerben, termoozmózis, Knudsen-gázok, áramlási potenciál, elektroozmózis, egyéb elektrokinetikai jelenségek, nemegyensúlyi reakciórendszerek, a folytonos formalizmus.

4. Statisztikus termodinamika: fogalmak

A molekuláris állapotok eloszlása, konfiguráció és statisztikus súly, pillanatnyi és legvalószínűbb konfiguráció, molekuláris állapotösszeg, az állapotösszeg fizikai értelmezése, belső energia, statisztikus entrópia, kanonikus állapotösszeg és a benne tárolt termodinamikai információ.

5. Statisztikus termodinamika: alkalmazás

Az állapotösszeg összetevői (haladó mozgás hozzájárulása, forgási hozzájárulás, rezgési hozzájárulás, elektronok hozzájárulása), független és megkülönböztethetetlen részecskék, termodinamikai függvények (átlagos energia, hőkapacitás, zéruspont-entrópia, egyensúlyi állandó) kapcsolata az állapotösszeggel.

6. Klasszikus kinetikai alapok, kinetikai egyszerűsítő elvek

Reakciósebesség, sebességi egyenlet, kinetikai differenciálegyenletek és megoldásuk, direkt és inverz feladat, Arrhenius-egyenlet, ütközési elmélet, átmeneti komplex elmélete, kinetikai egyszerűsítő elvek (megmaradó mennyiségek, nagy feleslegben alkalmazott reaktáns, gyors előegyensúly, sebességmeghatározó lépés, kvázistacionárius közelítés).

7. Reakciómechanizmusok analízise

Reakciómechanizmusok analízise, reakcióutak, reakciómechanizmusok redukciója, redukció időskála-analízis nélkül, redukció nagyon különböző időskálák alapján, lokális és globális érzékenység- és bizonytalanságanalízis, a bizonytalanságanalízis fontossága.

8. Kinetikai folyamatok reaktorokban

Reaktorok típusai, CSTR és alkalmazása a reakciókinetikában (szükséges reaktortérfogat meghatározása, konverzió számolása, sorba kapcsolt reaktorok), fluidizációs reaktor, csőreaktor, ideális kiszorítású csőreaktor és alapegyenlete, a reaktor adott mértékű átalakulást biztosító térfogata állandó nyomáson és hőmérsékleten, valamint adiabatikus folyamatoknál, katalitikus reakciók csőreaktorban.

9. Sztochasztikus kinetikai modellek

Makroszkopikus, mikroszkopikus és mezoszkopikus elméletek, példák sztochasztikus kinetikai reakciókra (molekuláris biokémia, szelekció, sugárkémia, bolondóra-reakció, Soai-reakció), CDS modell és alapfeltételei.

10. Sztochasztikus kinetikai alkalmazások

Általános formális mechanizmus, infinitézimális reakcióvalószínűség, az alapegyenlet, Kurtz tétele, stacionárius valószínűségek, várható érték és szórás, a generátorfüggvény, sztochasztikus szimulációk, Gillespie-algoritmus, sztochasztikus térképezés és példák (elsősorú reakciórendszerek, racemizáció, enzimkinetika, királis autokatalízis, erősítés).

A felkészüléshez ajánlott irodalmak:

1. P. W. Atkins: Fizikai kémia I-III. (Tankönyvkiadó, Budapest, 2002)
2. Póta György (szerkesztő): [Modern fizikai kémia](#) (Digitális Tankönyvtár, 2013)
3. Zrínyi Miklós: A fizikai kémia alapjai I-III. (Műszaki Könyvkiadó, 2006)
4. Zrínyi Miklós: [A fizikai kémia alapjai](#) (Simmelweis Kiadó, Budapest, 2015)
5. Keszei Ernő: [Bevezetés a kémiai termodinamikába](#) (ELTE egyetemi jegyzet)
6. Baranyai András, Schiller Róbert: [Statisztikus mechanika vegyészeknek](#) (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003)
7. Bazsa György (szerkesztő): Nemlineáris dinamika és egzotikus kinetikai jelenségek kémiai rendszerekben (egyetemi jegyzet, Debrecen-Budapest-Gödöllő, 1992)
8. Péter Érdi, Gábor Lente: [Stochastic Chemical Kinetics](#) (Springer, 2014)